

Warszawa, 14. 10. 2019 r.

Dr hab. Włodzimierz Buraczyk
Katedra Hodowli Lasu
Wydział Leśny
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
ul. Nowoursynowska 159
02-776 Warszawa

RECENZJA

osiągnięcia naukowego pt. „Wieloaspektowa ocena funkcjonowania sektora usług leśnych w Polsce”
oraz dorobku naukowego, dydaktycznego i popularyzatorskiego

Pana **dr. inż. Dariusza Zastockiego**

wykonana na podstawie decyzji Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów

z dnia 2 września 2019 r.

oraz na zlecenie Dziekana Wydziału Leśnego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego
w Warszawie

Sylwetka naukowa habilitanta

Pan dr inż. Dariusz Zastocki, będąc synem leśnika, swoje zainteresowanie lasem wykazywał od najmłodszych lat, kiedy to towarzysząc ojcu uczestniczył w licznych pracach leśnych. Ale swoją drogę zawodową rozpoczął w Technikum Leśnym w Lesku, które ukończył w 1992 roku, zdobywając dyplom technika leśnika w zakresie gospodarki leśnej. Kolejny etap pogłębiania wiedzy leśnej miał miejsce na studiach leśnych na Wydziale Leśnym SGGW w Warszawie i zakończył się zdobyciem tytułu magistra inżyniera leśnictwa. Pan dr inż. Dariusz Zastocki w 1997 roku obronił pracę dyplomową pt. „Ocena realizacji planu cięć użytków rębnych i przedrębnych na przykładzie Nadleśnictwa Brzegi Dolne”, wykonaną pod kierunkiem dr hab. Tomasza Boreckiego.

Habilitant w latach 1998-2002 był uczestnikiem dziennych studiów doktoranckich w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, na Wydziale Leśnym w Katedrze Użytkowania Lasu. W 2002 roku zdobył stopień doktora nauk leśnych po obronie rozprawy pt. „Analiza kryteriów i wskaźników zrównoważonego użytkowania lasu przy pozyskaniu drewna przez Zakłady Usług Leśnych”. Promotorem pracy doktorskiej był prof. dr hab. Piotr Paschalis-Jakubowicz. Od 01.10.2002

Habilitant pracuje jako adiunkt w Katedrze Użytkowania Lasu, Wydziału Leśnego SGGW w Warszawie.

Ścieżka edukacyjna, tematyka pracy magisterskiej i doktorskiej wskazują jednoznacznie, że zainteresowania Pana Dariusza Zastockiego od początku kariery zawodowej były ukierunkowane na użytkowanie lasu, ze szczególnym naciskiem na jego praktyczne aspekty.

Ocena osiągnięcia naukowego

Przedstawione do recenzji osiągnięcie naukowe stanowi monografia pt. "Wieloaspektowa ocena funkcjonowania sektora usług leśnych w Polsce", opublikowana w 2019 r. przez Wydawnictwo SGGW w Warszawie. Recenzentami wydawniczymi byli: prof. dr hab. Piotr Paschalis-Jakubowicz oraz prof. dr hab. Stanisław Zajac.

Głównym celem pracy jest analiza kosztów ponoszonych przez nadleśnictwa w poszczególnych działach gospodarki leśnej na prace wykonywane przez zakłady usług leśnych. Wszystkie prace wykonywane przez firmy prywatne są realizowane zgodnie z założeniami zawartymi w planach urządzania lasu (PUL), zaś zrealizowane czynności są rejestrowane na odpowiednich kontach w systemie SILP, co pozwoliło, dzięki stworzonemu do tego celu SQL-owi, pobrać informacje niezbędne do realizacji opracowania. W ten sposób autor stworzył dla wszystkich nadleśnictw w Polsce, szczegółową bazę danych dotyczącą kosztów ponoszonych na prace wykonywane przez prywatne firmy usługowe na rzecz leśnictwa w latach 2006-2012. Koszty zostały podzielone na grupy czynności zgodnie z kontami na których są księgowane w LP. Podział taki pozwolił wykonać analizy z podziałem na szczegółowe czynności wykonywane w ramach grup czynności, np. w ramach zagospodarowania lasu (konto 510) wyróżniono grupę prac związanych z nasiennictwem i selekcją (konto 5101) na którym są rejestrowane prace związane ze zbiorem, przechowywaniem i zakupem nasion, wyluszczeniem, przechowywaniem, utrzymaniem drzewostanów plantacji nasiennych, archiwum klonów itp. Tak zostały wyszczególnione wszystkie prace wykonywane w lasach w ramach działalności podstawowej, ubocznej i dodatkowej. W ten sposób stworzono szczegółową bazę danych grupującą wszystkie koszty ponoszone przez lasy za usługi wykonane na ich rzecz przez zakłady usług leśnych.

Habilitant wykonał zestawienia kosztów realizacji prac w poszczególnych grupach czynności dla wszystkich RDLP z podziałem na lata (2006-2012), określił procentowe udziały kosztów ponoszonych na poszczególne prace realizowane w grupach czynności. W ramach podsumowania odniósł koszty działalności ubocznej i dodatkowej do podstawowej oraz zestawiał w formie graficznej w kolejnych latach jednostkowe koszty wykonania wszystkich prac w przeliczeniu na 1 ha

powierzchni leśnej na terenie wszystkich RDLP. Analizy statystyczne (jednorodność wariancji i test post-hoc HSD Tukeya) pozwoliły obliczyć wielkość zróżnicowania średnich wartości jednostkowych kosztów między poszczególnymi RDLP.

Rozprawa jest napisana na 244 numerowanych stronach i ma układ typowej pracy naukowej o charakterze monografii naukowej składającej się z 7 rozdziałów numerowanych: „Wstęp”, „Przegląd literatury”, „Cel i zakres badań”, „Metodyka pracy”, „Wyniki badań i ich analiza”, „Dyskusja i podsumowanie” i „Wnioski” oraz trzech ostatnich bez numeracji: „Literatura”, „Streszczenie w języku polskim” i „Summary”. Dwa rozdziały, „Przegląd literatury” oraz „Wyniki badań i ich analiza” są podzielone na podrozdziały. Największy rozdział 5 (Wyniki badań i ich analiza) stanowi 63% całej pracy, „Przegląd literatury” około 20%, zaś pozostałe nie są większe niż 5%. Te proporcje wskazują, że główny nacisk Habilitant położył na prezentację i analizę wyników, co podkreśla typowo naukowy charakter pracy. Monografia zawiera 10 tabel oraz 109 rysunków w postaci wykresów i schematów przedstawiających geograficzne zróżnicowanie kosztów między RDLP. W spisie literatury autor zamieścił prawie 190 pozycji, w których około 25 stanowią obcojęzyczne. Kilka pozycji autorskich i współautorskich wskazują na wcześniejsze już zainteresowanie Habilitanta poruszoną w pracy tematyką. Rozdział „Literatura” zawiera też kilka aktów normatywnych, takich jak rozporządzenia i zarządzenia, których wykorzystanie w pełni uzasadnia tematyka poruszana w opracowaniu.

W pierwszych dwóch rozdziałach Habilitant charakteryzuje pierwsze lata transformacji gospodarczej w Polsce, w których zaczęły się kształtować podstawy sektora usług prywatnych w leśnictwie. Jest to bardzo dobre wprowadzenie do podjętej problematyki badawczej oraz uzasadnienie wyboru okresu badawczego 2006-2012. Bardzo istotna jest też charakterystyka tła historycznego początku lat dziewięćdziesiątych z opisem etapów i faz formowania się prywatnego sektora usług leśnych w Polsce. Autor w „Przeglądzie literatury” w ujęciu historycznym wyjaśnia szereg kwestii ekonomiczno-organizacyjnych i prawnych funkcjonowania prywatnych przedsiębiorstw w leśnictwie. Charakteryzuje rodzime zakłady usług leśnych odnosząc je do zagranicznych funkcjonujących między innymi w Niemczech, Finlandii, Czechach czy Słowacji. W dalszej części rozdziału omawia procedury stosowane w procesach przetargowych odnosząc się do ich wad i zalet oraz wskazując zmiany zachodzące od początku funkcjonowania prywatnych zakładów usług leśnych. Autor zwraca uwagę na coraz większą wagę kryteriów pozacenowych stosowanych przez nadleśnictwa przy wyborze wykonawcy oraz omawia strategie firm leśnych, które dzięki takim działaniom jak: koncentracja, specjalizacja czy tworzenie pakietów przetargowych stają się coraz bardziej konkurencyjne na rynku usług leśnych.

Bardzo obszerny rozdział „Wyniki badań i ich analiza” wnosi bardzo dużo szczegółowych informacji, z których wynika, że w największym stopniu, wynoszącym ponad 60%, są generowane koszty pozyskania drewna. Na drugim miejscu z udziałem nieco poniżej 20% są koszty ponoszone na hodowlę lasu oraz mniej niż 10% na ochronę. Według form, działalność podstawowa pochłania 98,69% ogólnych kosztów, resztę zaś działalność uboczna i dodatkowa. Ważnym elementem podsumowującym analizy, jest dynamika zmian średnich całkowitych kosztów jednostkowych, które wzrosły z 236,2 zł/ha w 2006 do 380,0 zł/ha w 2012 roku.

Ogromna liczba danych oraz wykonanych analiz przedstawiona w rozdziale „Wyniki badań i ich analiza”, nie znalazła przełożenia na wnikliwość i drobiazgowość dyskusji. Rozdział „Dyskusja i podsumowanie” zajmuje 11 stron i stanowi tylko 5% całej objętości pracy, co jest skromnym osiągnięciem w relacji do rozdziału „Wyniki badań i ich analiza”, który stanowił 63%. Wnioski w liczbie 12 są trafnie sformułowane i wnoszą dużo nowych i ważnych gospodarczo informacji do wykorzystania w leśnictwie.

Podsumowując główne osiągnięcie naukowe należy podkreślić, że jest to praca nowatorska i dotychczas nie spotykana w Polsce w tak szerokim zakresie realizacji i o ogromnym stopniu uszczegółowienia. Zebranie danych ze wszystkich nadleśnictw w Polsce z 7 kolejnych lat oraz analiza kosztów o charakterze bezwzględnych wartości, procentowych oraz jednostkowych w układzie czasowym oraz siedemnastu RDLP, należy uznać za wyjątkowo cenne dzieło naukowe. Pomimo pewnych niedociągnięć, praca ma też ogromną wartość praktyczną i powinna być wykorzystana w planowaniu wszelakich korekt związanych z funkcjonowaniem w Polsce prywatnych usług leśnych. Szczególnie może być to przydatne w świetle nasilających się niekorzystnych zjawisk społeczno-przyrodniczych wywołanych takimi czynnikami jak: zmiany klimatu, rosnący niedobór siły roboczej w leśnictwie, ciągły wzrost zapotrzebowania społecznego na surowiec drzewny przy jednoczesnym wzroście świadomości społecznej ukierunkowanej na ochronę środowiska i ograniczanie „wycinki” lasu, czy też bezsporna potrzeba mechanizacji prac leśnych z jednej strony i konieczność ograniczenia negatywnego oddziaływania maszyn pozyskaniowo-zrywkowych na środowisko leśne.

Bogaty materiał badawczy stanowi też nieocenione źródło informacji do wykorzystania w innych pracach naukowych.

Pozostały dorobek naukowo-badawczy

Poza monografią stanowiącą główne osiągnięcie naukowe, dorobek dr inż. Dariusza Zastockiego obejmuje 37 oryginalnych prac naukowych w recenzowanych czasopismach, w monografiach, w rozdziałach monografii naukowych oraz w recenzowanych materiałach

konferencyjnych znajdujących się w bazie WoS. Habilitant jest autorem 11 prac w czasopiśmie, które posiadają Impact Factor (Lista A MNiSW), z których uzyskał 240 pkt. oraz 3 prace bez IF, które wzbogaciły jego dorobek o 18 pkt. Znaczący udział w dorobku naukowym dr. inż. Dariusza Zastockiego stanowią monografie i rozdziały w monografiach naukowych. Takich pozycji jest 9, z których uzyskał on 121 pkt. Dwie prace o łącznej liczbie punktów 30, zostały opublikowane w recenzowanych materiałach konferencyjnych znajdujących się w bazie WoS. Wykazał także swoją aktywność w zakresie wdrożeń (1 pkt.), streszczeń opublikowanych w materiałach konferencyjnych (2 pkt.) oraz wygłosił referaty na konferencjach międzynarodowych (2 pkt.), krajowych (9 pkt.), i prezentował postery (1 pkt.), za co łącznie wykazał 15 pkt.

Habilitant jest autorem i współautorem recenzowanych prac naukowych, z których uzyskał 409 pkt MNiSW oraz IF=6,441. Łączna liczba cytowań w bazie Web of Sciences wynosi 19, zaś indeks Hirsha 3. W ramach pozostałej działalności naukowej zgromadził 15 pkt. Poza jedną, wszystkie prace naukowe zrealizował po uzyskaniu stopnia doktora nauk leśnych. W większości prac zamieszczonych w czasopiśmie znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JRC), Habilitant jest współautorem z deklarowanym udziałem własnym wynoszącym od 50% do 70%. Wykazał także współautorstwo w 8 monografiach lub w rozdziałach monografii, przy udziale własnym wynoszącym od 15% do 50% oraz jedną pracę, w której jest samodzielnym autorem. W grupie publikacji naukowych punktowanych bez IF, ale będących w wykazie MNiSW, Habilitant zamieścił 17 pozycji, z których 3 są tylko jego autorstwa. W pozostałych pracach udział własny wynosi od 20% do 60%. W tej grupie zamieścił także materiały konferencyjne znajdujące się w bazie Journal Citation Reports (JCR). Są to 2 pozycje współautorskie, w których udział Habilitanta stanowi 25% i 20%.

Dorobek naukowy w postaci publikacji, monografii, materiałów konferencyjnych, referatów i posterów obejmujący takie zagadnienia jak: uszkodzenia drzew w drzewostanach, submisja jako forma sprzedaży drewna, zagospodarowanie pozostałości pozrębowych jako biomasy do produkcji energii, technologia pozyskania surowca drzewnego przy wykorzystaniu specjalistycznych maszyn, produkcja węgla drzewnego, funkcjonowanie w Polsce prywatnych firm leśnych, certyfikacja leśnictwa wg PEFC a pozyskanie drewna, społeczno-ekonomiczne skutki mechanizacji prac w leśnictwie. Realizacja badań naukowych w tak szerokim zakresie tematycznym użytkowania lasu wymaga dużych nakładów czasowych oraz współpracy zespołowej. Dowodem na to jest charakter opracowań naukowych, w zdecydowanej większości będących efektem współpracy kilku autorów. W grupie prac recenzowanych, prace samodzielnie wykonane przez Habilitanta stanowią około 10%, co w żaden sposób nie powinno umniejszać jego oceny naukowej. Przedstawione udziały procentowe dr. inż. Dariusza Zastockiego w zespołowych pracach naukowych są zróżnicowane, ale średnia z tych wartości kształtuje się na poziomie około 50%, co może tylko potwierdzić zaangażowanie w pracach

badawczych Autora. Najwięcej, bo około 1/3 prac recenzowanych zostało opublikowanych w czasopiśmie o zasięgu ogólnokrajowym, jakim jest Sylwan. Ale też wiele z pozostałych publikacji ukazało się w czasopismach zagranicznych lub o zasięgu międzynarodowym takich jak, np.: Acta Silvatica et Lignaria Hungarica, Acta Scientiarum Polonorum, Folia Forestalia Polonica i inne. Specyfika zakresu badań i podejmowanych przez Habilitanta zagadnień wskazuje, że publikowanie w czasopiśmie Sylwan jest uzasadnione. Większość ocenianych prac prezentuje zagadnienia i problematykę dotyczącą gospodarki polskiej, pozyskania surowca drzewnego w Polsce, więc i odbiorcą powinien być przede wszystkim polski czytelnik.

Należy podkreślić aktywny udział Habilitanta w międzynarodowych i krajowych projektach badawczych, takich jak COST ACTION, Program Ramowych UE, granty KBN, oraz projekty badawczo-rozwojowe finansowane przez DGLP. W jednym projekcie międzynarodowym i dwóch badawczo-rozwojowych oraz w dwóch grantach KBN Habilitant był głównym wykonawcą, zaś w pozostałych wykonawcą. Projekty międzynarodowe dotyczyły między innymi zależności między popytem konsumentów i produkcją leśną, czy też prognoz pozyskania i przerobu drewna w świetle założeń Polityki Leśnej Polski oraz zmian klimatu.

Habilitant uczestniczył w realizacji 5 grantów KBN, gdzie był dwukrotnie głównym wykonawcą. Tematyka grantów KBN dotyczyła między innymi analizy zmian w użytkowaniu zasobów leśnych Polski i Unii Europejskiej, maszynowego pozyskania drewna czy wpływu procesu globalizacji na kierunki zmian w światowym leśnictwie. W ramach 2 projektów badawczo-wdrożeniowych zleconych przez DGLP był głównym wykonawcą w zakresie analizy kryteriów i wskaźników zrównoważonego użytkowania lasu przy pozyskaniu drewna przez zakłady usług leśnych oraz uwarunkowań strategii działalności Lasów Państwowych wynikające z członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

Udział w takich tematach daje wiedzę wychodzącą daleko poza zagadnienia czysto technicznego pozyskania drewna w lesie. Otwiera innowacyjne możliwości działań w zakresie pozyskania drewna czy też kształtowania nowych modeli pozyskiwania drewna spójnych z oczekiwaniami społecznymi oraz prognozowanymi zmianami klimatycznymi. Wiedza zdobyta w ramach działalności w takich tematach badawczych jest też niezbędna w procesie dydaktycznym w podnoszeniu wiedzy i umiejętności studentów Wydziału Leśnego.

Udział w 5 międzynarodowych i 11 krajowych konferencjach zorientowanych także na problematykę pozyskania surowca drzewnego, jest kolejnym potwierdzeniem konsekwencji w realizacji ściśle ukierunkowanych zainteresowań zawodowych Habilitanta.

Ocena dorobku publikacyjnego i zakresu działań naukowych pokazuje, że pomimo trudnego obszaru zainteresowań o charakterze z pozoru czysto technicznym, jakim jest szeroko rozumiane

użytkowanie lasu, Habilitant uzyskał znaczące efekty badawcze i osiągnięcia naukowe. W swoich pracach szukał związków między technicznym pozyskaniem drewna z zagadnieniami o charakterze ekonomicznym, prawnym, społecznym, ekologicznym czy też ergonomicznym. Szukając interdyscyplinarnych zależności, działał zgodnie z założeniami zrównoważonej gospodarki leśnej. Analiza dorobku publikacyjnego i udziału w tematach badawczych może potwierdzić, że główne osiągnięcie naukowe jakim jest monografia pt. "Wieloaspektowa ocena funkcjonowania sektora usług leśnych w Polsce", jest w pełni zgodne z wcześniejszym zakresem działalności naukowej Habilitanta. W związku z powyższym cały dorobek naukowy i publikacyjny oceniam pozytywnie, stwierdzam, że tworzy on spójną całość o wysokiej wartości naukowej.

Działalność dydaktyczna, organizacyjna, popularyzatorska oraz współpraca międzynarodowa

Pan dr inż. Dariusz Zastocki od 01.10.2002 roku jest zaangażowany w działalność dydaktyczną w Katedrze Użytkowania Lasu Wydziału Leśnego SGGW w Warszawie. Do 2018 roku przeprowadził ponad 5000 godzin dydaktycznych, opracował programy dydaktyczne oraz prowadził ćwiczenia kameralne i terenowe z zakresu pozyskiwania drewna, organizacji użytkowania zasobów leśnych, transportu leśnego, nauki o surowcu drzewnym. Realizował też program dydaktyczny zajęć specjalizacyjnych i seminaryjnych ze studentami studiów stacjonarnych i niestacjonarnych na Wydziale Leśnym SGGW oraz Międzywydziałowych Studiach Towaroznawstwa. Od 2006 r. jest wykładowcą Studiów Podyplomowych „Zrównoważone użytkowanie obszarów leśnych w rozwoju regionalnym”, zorganizowanych na Wydziale Leśnym SGGW w Warszawie, na których prowadził także zajęcia dydaktyczne w ramach przedmiotu „Biotechniczne oraz logistyczne uwarunkowania użytkowania lasu”. Jednocześnie prowadził opiekę naukową nad studentami realizującymi prace dyplomowe. W latach 2004-2019 był promotorem 46 prac magisterskich i 36 prac inżynierskich oraz recenzentem licznych prac dyplomowych na Wydziale Leśnym SGGW.

Habilitant uczestniczył w realizacji pilotażowej wersji certyfikacji Nadleśnictwa Chojnów (2004 rok) oraz prowadził liczne szkolenia dla Administracji Lasów Państwowych z zakresu certyfikacji PEFC. W 2010 roku został powołany przez Urząd Dozoru Technicznego jako Przedstawiciel Komitetu Technicznego Nr 1 ds. Certyfikacji, Systemów Zarządzania Jakością, Systemów Zarządzania Środowiskowego, Systemów Zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy, Systemów Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji, Systemów Zarządzania Bezpieczeństwem Żywności, Systemu Ekozarządzania i Audytu EMAS oraz gospodarki leśnej PEFC.

W latach 2004-2010 w ramach tematów badawczych przebywał przez 8 tygodni w ośrodkach badawczych zlokalizowanych w różnych państwach Europy (Słowacja, Austria, Belgia, Islandia, Łotwa, Niemcy, Portugalia, Szwecja, Włochy). W latach 2013 i 2014 dwukrotnie wyjeżdżał ze

studentami studiów podyplomowych do Szwecji i Łotwy w ramach realizacji programu studiów podyplomowych “Zrównoważone użytkowanie obszarów leśnych w rozwoju regionalnym”.

Zakres działalności organizacyjnej ograniczał się do udziału w Radzie Wydziału Leśnego SGGW w latach 2014-2016 jako członek oraz w latach 2010-2018 jako sędzia w konkursach drwali organizowanych przez studentów Wydziału Leśnego. W 2017 roku za działalność organizacyjną otrzymał Zespołową Nagrodę III stopnia Rektora Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Podsumowanie i wniosek końcowy

Dorobek naukowy i publikacyjny dr. inż. Dariusza Zastockiego oceniam jako wartościowy i wnoszący dużo nowych jakości do nauk leśnych z zakresu użytkowania lasu. Przedstawiona do opinii monografia, jako podstawowe osiągnięcie naukowe oraz pozostałe prace naukowe, mają duże znaczenie użytkowe i mogą znaleźć szerokie zastosowanie w praktyce leśnej, a szczególnie w zakresie funkcjonowania prywatnych firm wykonujących usługi leśne. Stwierdzam, że dorobek naukowy Habilitanta jest spójny i ściśle ze sobą powiązany, zaś poznawczy i twórczy charakter rozprawy habilitacyjnej jest kontynuacją wcześniejszych prac. Szeroka wiedza pochodząca z głównego osiągnięcia naukowego jakim jest monografia, poparta wnikliwą znajomością użytkowania lasu, kwalifikuje dr. inż. Dariusza Zastockiego do roli krajowego specjalisty w zakresie funkcjonowania prywatnych firm (zul-i) wykonujących usługi na rzecz PGL LP.

Stwierdzam, że zarówno dorobek naukowy jak i osiągnięcie naukowe dr. inż. Dariusza Zastockiego spełniają wymogi sprecyzowane w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki Dz.U. z 2017 r. poz. 1789 zgodnie z Ustawą o przepisach wprowadzających ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce Dz.U. 2018 poz. 1669 art. 179, i pozytywnie opiniuję wniosek o nadanie dr inż. Dariuszowi Zastockiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk leśnych, w dyscyplinie leśnictwo.

dr hab. Włodzimierz Buraczyk